

מעולפת ספירים

במשנתו של הבעש"ט הק'

מזבח הקטורת

במשכן ובבית המקדש, בחלק המבנה שבין הדביר^א לבין האולם - הנקרא 'היכל', היו נמצאים שלושה כלי השרת העיקריים: בדרומו הייתה המנורה, בצפונו השולחן, וביניהם, משוך קמעה כפי מזרח, היה 'מזבח הקטורת', הנקרא גם 'מזבח הזהב' או 'מזבח הפנימי'.

על 'מזבח הקטורת' היו הכהנים מקטירים את הקטורת בכל יום פעמיים, בבוקר ובין הערביים^ב. קטורת זו, מורכבת הייתה מתערובת חומרי בשמים מן הצומח, ומפיצה ריח ניחוח, נעים ומשובב נפש, במהלך בעירתה.

על מנת להבין את משמעותה הפנימית של הקטרת הקטורת וביטוייה בעבודתה הרוחנית, יש להרחיב קצת בעיקר עבודתנו כאן בעלמא הדין, על פי המבואר בכתבי האריז"ל ומורחב במשנת החסידות.

רפ"ח ניצוצין

תורת הקבלה מתחלקת בעיקרה לשני חלקים: האחת בטרם התגלתה תורתו של האריז"ל, והשנייה - לאחר תקופת האריז"ל - כשבכללה תורת החסידות.

תורת הקבלה כפי שהייתה מקובלת בטרם התגלתו של האריז"ל - כשבכללה קבלתו של הרמ"ק שהיה מרבתי - ראתה את מעשה הבריאה ככחינה של שלמות אלוקית - כך שהגאולה הארצית היא זו שתחזיר את המציאות לאותה שלמות.

לעומת זאת, המושג המרכזי המופיע בתורת האריז"ל בשונה מקודמיו, הוא המונח: 'שבירת הכלים' (הנקרא גם 'מיתת המלכים'), המתאר את תחילתו של מעשה הבריאה כמעין קלקול - בכיכול - בתוכנית האלוקית.

'**שבירת** הכלים' הוא מונח יסודי בקבלת האריז"ל, המתאר את שבירת הכלים - השייכים לשבע המידות התחתונות - שהיו בעולם התווה - המכונה גם 'עולם הנקודים' - ונפילתם.

כאשר נשברו כלים אלו מחמת ריבוי האור שהאיר בהם, חלו בהם כמה שינויים. ריבוי האור הסתלק והתעלה בחזרה לשורשו, הכלים נשברו ונפלו לעולמות בי"ע (בייאה, ציידה, עשירה) בבחינת 'מיתת', ועדיין למען יוכלו כלים אלו להתקיים ולהחזיק מעמד נשאר בהם מעט מן האור האלוקי, כלומר, תחושת ביטול לאלוקות, אשר הם הם הדין ניצוצין^ג המדוברים בקבלה.

עד וימלך וימת. והוא נרמז במאמר חז"ל (בראשית רבה ג, ד) כמה שאמר שהיה הקב"ה בורא עולמות ומחריבם עד שברא את אלו ואמר דין הדין לי וכו'. עד כאן. ונאריך בענין זה קצת להלן. על כן רמז בתחילת הבריאה אמ"ת מ"ת, לומר שהבריאה היתה בשביל חסד של אמת שרצה הקב"ה לעשות עם המ"ת, פירוש **מאנין תבנין הוא מיתת המלכים הללו, וככדי לתקנם ולהעלות למעלה היתה תכלית כל בריאת שמים וארץ.**

וכן אמר הכתוב אחר כך והארץ היתה תהו ובהו. כי ידוע מה שכתב בליקוטי תורה משם האריז"ל אשר זה קאי על קודם בריאת שמים וארץ שהיתה בחינת שבירת הכלים שהוא תהו ובהו, ורוח אלהים מרחפת רצה לומר מ"ח ניצוצין קדישין אשר נפלו לתוך עמקי הקליפות וצריכין להעלותן ולתקנם, ועל כן בעת הבריאה רצה האל הטוב לעשות עמם חסד של אמת לתקנם ולהחיותם על כן ברא את השמים וארץ העליונים הידועים למבנינו מדע שהם אבא ואימא כדי שתתעבר ועיר ונוקבא מהם. הכל כידוע.

^א קודש הקדשים.

^ב מזבח זה נודע רק להעלאת הקטורת בלבד, והיה אסור להעלות עליו קטורת זרה (שלא נמשתה י"פ כללי התורה, או שהוכנה לעורך עבודת אלילים), ואף לא להעלות עליו קורבנות כגון: עולה, מנחה ונסכים.

רק ביו"כ היה הכה"ג מזה מדם קרבנות החטאת (פי החטאת ושעיר החטאת) על קרנות מזבח הקטורת (מפתח אית על כל קרן ועוד שבע מותנות על מרכז המזבח), וכן היו נותנים על מזבח הזהב מפרים הנשרפים ושעירים הנשרפים (מפתח אית על כל קרן).

^ג עניינים אלו מבוארים בספרה"ק **נאר מים חיים** (פרשת באראשית פרק א) וז"ל: או ירצה לרמז בזה אותיות אמ"ת מ"ת, כי ידוע שתכלית בריאת העולם היה בכדי לתקן שבירת הכלים ומיתת מלכין קדמאין הכתובין בקרא בסוד הכתוב (בראשית ל"ו, יא) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום וגו'

לפי הארז"ל כל תכלית האדם בעולמו היא, לברר את הטוב מתוך הרע שביר"פ"ח ניצוצין' אלו, ואת זה האדם פועל באמצעות ייחודים וקיום המצוות, אשר על ידיהם הוא מעלה מ"ן [מנין נוקבין, התעוררות התחתונים כלפי העליונים] הגורמת ליחוד וזיווג בעולמא שבועלמות העליונים, וכתוצאה מכך הם משפיעים עליו מוחין, שפע וחיות אלוקות.⁷

לאחר גמר כל הביוריים הנדרשים - ישובו אורות-ניצוצות אלו שמקורם ב'עולם התורה' ויעלו ל'עולם התיקון' [עולם האצילות], ואז תבוא הגאולה השלימה בבחינת "בלע המות לנצח"⁸ - שבחינת ה'מיתה' והנפילה של אותם כלים יתקן ותעמוד על שלמותה.⁹

עניין זה הועשר וקיבל עומק מורחב במשנתם של מאורי החסידות, אשר לפיהם [שנתפסות מהלך הצמצום דימיון ובידון בהכרת תודעתם של הרואים: ראה בגיליון לפרשת אחרי קדושים] חובת האדם בעולמו ותכליתו הרוחנית היא, לברר ולגלות את ה'טוב' המורה על האנרגיה האלוקית והניצוץ הפנימי הקיים בכל עצם פיזי [שהוא הרפ"ח ניצוצין], מתוך הרע' - המורה על ההסתר והמסווה הדמיוני המעניק לנו את התחושה כאילו כל מה שקיים עומד לעצמו ונפרד מן האלוקות.

תפקיד האדם הוא להרים את המסווה, להסיר את המעטה, ולחשוף את המציאות האמתית, לגלות את ה'א-ל' ה'מסתתר'¹⁰ מאחורי הפרגוד המדומה.¹¹

באהבה לדי אתי נתעלה נפש החוטא לשורשו, וגם הניצוץ הקדוש נתעלה מהפסולת נפרד מהקדושה עדי ביולע המות לנצח. וכן איתא בספר"ק **מאור ושמש** (פירשת עקב) בה"ל: **וזה הענין עץ הדעת טוב ורע ושכירת הכלים שהוריד ה' יתברך עולמות הנפילים ונתערב טוב ברע ואור בחושך ונפלו ניצוצות הקדושות בדומם צומח חי מדבר ונתלכשו בחיצוניות** בכדי שיקבלו ישראל שכר על הזדככותם ועבודתם באמצעות עסק התורה והמצוות שהם מבררים האוכל מתוך הפסולת ויקר מזולל על ידי הזדככותם ומעלים הניצוצות הקדושות לשורשן ומורידין הקליפות לנוקבא דהתווא רבא ולכשיתבררו העולמות מכל וכל **תמלא הארץ דעה את ה' ויבוא הגואל צדק.**

⁷ כמובא בספר"ק **מגיד דבריו ליעקב** (אות פז): ולכן אם מזמין התענוג והטעמים בשביל שבת, וזהו טועיפה חיים זכ, שהחמכה תחי' בעליה, ונמצא מעלה הניצוצות קדושות, כי זהו תכלית העבודה להעלות ניצוצות קדושות שנכלו בשבירה, וכל הדיבורים והמחשבות שהכל הם אותיות, ואם הם מדברים בטלים הם אותיות מהשבירה, וצריך להעלות הכל אל שרשו. וזהו השם שיחה בטילה עובר בעשה, שצריך לעשות פעולה תיכף ומיד להעלות אל שרשו. וזהו אפילו שיחת חולין של ת"ח צריכין לימוד. **וזהו מלא כל הארץ כבודו, שאף בע"ז וגלגלולים יש ניצוצות קדושות כנודע מ"א סממני הגשמות, וכתוב ואתה מחיה את כולם.** **אך העשה הש"י כדי שיא שכן ועונש, ובא ג"כ מהשבירה, כנודע, אך שהוא סוד לעובדים ללבושיה, ולא לעצם כבודו יתברך, שהמינים אומרים שאין כבוד להש"י ששיגוי בעולם השפיל ובלדברים שפלים, ויסכר פיהם וכו'. כי משל לאבי שמטפה שלו נעשה הולד ויש בו כל מדות טובות ומדות שפלות ומגונות ג"כ והכל בא מיטפת האב. ואפע"כ צריך לכבד את האב ולעבוד אותו בדרך כבוד במדות טובות לבד. כן צריך לעבוד לעצם כבודו ית' ולא למא שמלושב.**

⁸ "אכן אתה קל מסתתר" (ישעיה מה טו).

⁹ ישנם המתקשים בזה, אך ניתן לומר שכל היקום הוא אחיזת עיניים ואינו קיים באמת אלא רק נדמה כך לגבי הנבראים, והלא בתורה נאמר בפירושו: "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ". אך התשובה על כך היא, שהרי בכל דבר יש את עצם הדבר ויש את הגדרתו ביחס לדברים אחרים, השגת העצם נקראת חכמה, והגדרתו ביחס לאחרים נקראת בינה. מה שכתוב שהעולם נברא היינו עצמות הישות שלו המהווה שיקוף של הישות האלוקית היחידה הקיימת, אך מה שאנו רואים את עצם הדבר כמבודד ומתוחם לעצמו זה דמיון ואחיות עיניים, שהרי ע"פ האמת תפקיד ישות את כלל בני המציאות, אשר היא מציאות ההווה האלוקית.

¹⁰ וראה מה שכתב בספר"ק **מאור עינים** (פר שלח) דבירור הטוב מתוך הרע נעשה ע"י ספירת הדעת שבה נמצאת בחירת האדם, וז"ל: אך הענין הוא דנודע מהות הבחירה של טוב ורע הוא מצד שכירת הכלים שהיה הוא יתברך בונה עולמות ומחריבן שהוא סוד שכירת הכלים שהן העולמות הנז' ועל ידי זה נפלו מן המדות העליונות הקדושות בשבירה שנעשה תערובות טוב ורע ועל ידי זה נעשה בחירה לבחור אחד משני דרכים שירצה בכדי שיא שכן ועונש כי בלא זה לא היה תענוג לו יתברך מן עבודת התחתונים בני ישראל כי כל עיקר תענוג הבווא יתברך שמו ובריאותו העולמות הוא בשביל ישראל שיתענג על ידי עבודתם שיעבדו אותו אף שהן קרוצי חומר בתערובות טוב ורע אבל לא אם היה הרע לא היה להם שום התעלות על המלאכים וכל צבא מעלה העובדין אותו מאחר שאין בנייהם רע כלל.

ונודע כי הסיבה המביא להבחירה לבחור דרך א מטוב ורע הוא על ידי הדעת כי אם אין דעת הבדלה מנין כמו שמצינו בגמרא מפני מה תקנו הבדלה בחנון הדעת וכו' ועל ידי הדעת בוחר כל א' לפי דעתו כמו שמשטחו הדעת שלו לא' מן הקצוות או להיות מצוע בדרך הממוצע בתערובות טוב ורע ואם כן הדעת הוא עיקר הבחירה מאחר ששרשה ממנו ונודע שהדעת הוא אחד ממדו של הקדושה בריך הוא שיש לו שורש למעלה בדעת העליון אך כל אחד לפי מה שהוא אדם כך אצלו הדעת שלו ויש א' שהדעת שלו גם כן בשבירה וצריך להאמצי לעלות מן הדעת לשורשו של הדעת דעת העליון שהוא (דבר היסוד א-ת טו) דע את את אלהי אביך ועבדה כדי לזכות לדעת גדול שהוא בחי' משה כנודע וכמו כן בכל המדות שהן בשבירה וכו'.

¹¹ ישעיה כה ח.

¹ כדאיתא בספר"ק **דברי חיים** (פרשת מטות): והנה זאת ידוע שכל חטא האדם גורם שכירת הכלים מחדש ונופלים המדות, ובתשובה מחזיר לתקן כמו שהיה בהתחלת הבריאה כידוע. והנה מבואר בכמה מקומות, בהקדמה לספר יונת אלם (בהקדמה בענין טהרה) ובפירושו הברכה של אתה גבור דמיתת המלכין היה כמו זריעה שנתקב התבואה ונצמח מחדש, והיה השבירה שורש התיקון כידוע.

והנה כמו כן עיקר בריאת העולם היה בשביל תשובה כמבואר בזה"ק (אחרי ט"ז ע"ב) ומפני שנעשה מעבירות זכות בעושה תשובה מאהבה (ויפא פ"ד ע"ב) משום שבכל נבירה יש בו ניצוץ הקדוש המחיה אותו הדבר (והריק יתח ט"ז) כי אם לא היה דבר ניצוץ הקדוש מדבר ד' שבעשרה מאמרות היה אפס ואין, ועיקר החיות הוא הניצוץ הקדוש שבו ואך היה מעורב טוב ורע כדי שיהיה בחירה, וכשאדם עובר בעירה ח"ו יורד הניצוץ קדוש שבתוך העבירה עד למטה, ובעשותו תשובה מאהבה מחמת מסירת נפש

עבודה זו שווה היא בין בעת התעסקות בעניינים הרוחניים ובין בעת העיסוק בדברים הגשמיים, בשניהם מוטל על האדם לעסוק על מנת לטיול חלק במילואה של המשאלה האלוהית - "להיות לו זירה בתחנותים". כשם שבעת התעסקות בעניינים חומריים על האדם לכוון לתועלת הבורא יתברך ולא למען טובת הנאת עצמו - כמאמר הפסוק: "בכל דרכיך דעהו"¹, וכנפסק בשולחן ערוך², כך גם בזמן התפילה ולימוד התורה על האדם להתכוון לקחת באמצעותם חלק ביעד האלוהי לגלות ולחשוף את מלכותו כאן בעולם התחתון³.

אחד עשר סממני הקטורת

מספרם של הניצוצות שנפלו - הוא מאתיים שמונים ושמונה [822], על פי חשבון של הכפלת שם ע"ב [28] בארבע פעמים⁴, כי שם ע"ב הוא עמוד התווך ואבן היסוד לשאר השמות הנקראים בקיצור: 'עסמ"ב' [ע"ב, ס"ג, מ"ה, ב"ו]. המתארים את התפתחותם של ארבעת עולמות אבי"ע [צאלות, בריאה, יצירה, עשייה], ומקורם בארבע היוד"ן שבשם ע"ב⁵.

מאידך, בהתייחסות למספר הכלים הנפולים שבהם מאירים אותם ניצוצות - שהם עשר הספירות⁶ - הם ממינים

וכן בכל מה שיהנה בעולם הזה, לא יכוין להנאתו, אלא לעבודת הבורא יתברך, כדכתיב: **בכל דרכיך דעהו, ואמרו חכמים: כל מעשיך יהיו לשם שמים, שאפילו דברים של רשות, כגון האכילה והשתיה וההליכה והשינה והקימה וההשמשי והשיחה וכל צרכי גופך, יהיו כולם לעבודת בוראך, או לדבר הגורם עבודתו**, שאפילו היה צמא ורעב, אם אכל ושתה להנאתו אינו משובח, אלא יתכוין שיאכל וישתה כפי חיותו, לעבוד את בוראו. וכן אפילו לישב בסוד ישרים, ולעמוד במקום צדיקים, ולילך בעצת תמימים, אם עשה להנאת עצמו והשלים חפצו ותאוותו, אינו משובח אלא אי"כ עשה לשם שמים. וכן בשכיבה, א"צ לומר שבזמן שיכול לעסוק בתורה ובמצות לא יתגרה בשינה לעצמו, אלא אפילו בזמן שהוא יגע וצריך לישן כדי לנוח מיגיעתו, אם עשה להנאת גופו אינו משובח, אלא יתכוין לתת שינה לעיניו ולגופו מנוחה לצורך הבריאות שלא תטרף דעתו בתורה מחמת מניעת השינה.

וכן בתשמיש האמורה בתורה, אם עשה להשלים תאוות או להנאת גופו ה"ז מגונה, ואפי' אם נתכוין כדי יהיה לו בנים שישמשו אותו וימלאו מקומו אינו משובח, אלא יתכוין שיהיו לו בנים לעבודת בוראו או שיתכוין לקיים מצות עונה כאדם הפורע חובו.

וכן בשיחה, אפי' לספר בדברי חכמה צריך שתהיה כוונתו לעבודת הבורא או לדבר המביא לעבודתו.

כללו של דבר, חייב אדם לשום עינו ולבו על דרכיו ולשקול כל מעשיו במאזני שכלו, וכשרואה דבר שכיבא לידי עובדת הבורא יתברך יעשהו, ואם לאו לא יעשהו, ומי שנוהג כן, עובד את בוראו תמיד.

¹ כדאיאת בספ"ק **תולדות אהרן** (פר' ואהר' בזה"ל. ויש שני מדרגות בעבודת הבורא, אחת ע"י **אותיות התורה ותפילה שמדבר דבורים בריאה גדולה בתורה ובתפילה, ונעשה מהם כתר מלכות, והעבודה הזאת הוא בדיבור, וזה הבחינה נקראת תפילין של ראש, שהוא מדבק הכל לראש שהוא הבורא כביכול ונעשה מהם כתר מלכות, ומדרגה השנית הוא ע"י מצות מעשיות, וזה הוא הנקרא תפילין של יד, היינו ע"י מצות שעושה ביד, וזהו תפילין של יד, וזה שמדבר דיבורים בריאה זה בא לעולם הנקרא אי"ן, שמחמת שמדבר דבורים בכל כחו או בא לאור א"ס השורה בתוך האותיות ומקבל מעולם היתר עליין בלי לבוש.**

² כך כתב האריז"ל בעץ חיים שער ל"ד פרק ב' מ"ב, וכן כתב גם הרמח"ל בספרו קל"ח פתחי חכמה, פתח נ"ז.

³ כי שם ע"ב נכתב במילוי יוד"ן, יוד"ן, ה"ן, וי"ן, ה"ן. וראה ע"ז בקל"ח פתחי חכמה לרמח"ל, פתח נ"ה.

⁴ ואע"פ שהבאנו לעיל כי השבירה הייתה רק ב'ו' מלכין דמיתו שהם ה' מידות, מ"מ יחד עימם נפלו גם ד' אחרים עלינום דאבא [חמסן] ואימא [ביתן] ויש סו"ת [ישראל סבא ותבנית], וכמבאר בכתבי האריז"ל (שער התפילה, דף

¹ כמו שכתב בספ"ק **בת עין** (בשפתנו, דרוש למי הספירה) או יאמר על דרך עבודה, ונקדים לבאר מה דאיאת בזהר הקדוש (והד' פ' ע"ב) על הפסוק קדושים תהיו, דייקא, ולכאורה אינו מובן כפשוטו.

ונ"ל בדרך זה, דהנה עיקר העבודה היא שצריך לראות תמיד להגביר כח הנשמה על הגוף הן בתורה ומצות ומעשים טובים, שלא לכוין להנאת עצמו כלל בעת עסקו בהם רק לעשות נחת רוח לבורא עולם ברוך הוא, והן בצרכי גשמיות ההכרחיים גם שם צריך להגביר כח הנשמה שלא לכוין ח"ו למלואת תאוותו רק בכדי שיוכל בכח האכילה ההוא וכדו' מהנאת גופו לעבוד את ה'.

והנה ב' אותיות הראשונות משם העצם ב"ה מורה על בחינת קדושה בשעת תורה ותפילה, וב' אותיות אחרונות משם העצם ב"ה מורות על בחינת קדושה וטהרה בעת עסקו בצרכי גשמיים ההכרחיים שאי אפשר וולתם.

והנה תיבת תה"ו גימטריא נשמה"ה הו"ה, ומרמז שצריך להגביר כח הנשמה שיהיה בבחי' קדושה וטהרה הן בשעת עסקו בתורה ותפילה שרמוזו ב' אותיות הראשונות משם העצם ב"ה והן בשעת עסקו בצרכי גשמיים ההכרחיים שמרומזו ב' אותיות אחרונות מהשם. וזהו שכתוב בזהר הקדוש קדושים תהיו דייקא, היינו להיות דייקא בבחי' קדושה וטהרה ב' בחינות הנ"ל, ולא להיות מבחי' עובדי השי"ת רק בשעת תורה ותפילה אבל בשעת עסקו בצרכי עולם הזה ההכרחיים נשכח יראת ה' מלבם וממלאים תאוותם רק בשביל הנאת עצמם.

וזהו גם כן כוונת המדרש (ויקד' ד' ט) **יכול כמוני, היינו יכול שלא היה עבודתכם אותי רק בבחינה שאינו שייך רק ב', כמו שאמרנו בגמרא (ברכות ז.) מנין שהקב"ה מתפלל וכו', ולא תראו להגביר כח הנשמה רק בעת עסקים בתורה ותפילה אבל לא בעת עסקים בצרכי גשמיות ההכרחיים. לזה גמר אומר המדרש, ת"ל כי קדוש אני ה', היינו שבחינת קדוש שמרמז על בחינת קדושה רק בתורה ותפילה ומעשים טובים, כי תבת קדו"ש גימטריא נשמה"ה י"ה, זהו רק אני ה', היינו שאני ה' איני צריך קדושה רק בתורה ותפילה, שדברים גשמיים אינם שייכים בי. קדושתו למעלה מקדושתכם, היינו שכתרצו שתתעלה ותתנשא קדושתו, היא מקדושתכם, קדושתו לקדש עצמכם באלו הדברים ששייכים בכם, היינו דברים גשמיים ההכרחיים גם הם צריך לעשותם רק בלתי ל' לבדו ולא להנאת עצמו ח"ו, ואז יהיה בגודל קדושה וטהרה על ידי התגברות כח הנשמה על הגוף, שנשכח לזה אמנן כי יהי רצון.**

⁴ משגלי ג.
² עיי' **שולחן ערוך** או"ח הל' ברכת הפירות (ס"טו ר"א) ושם כתוב בזה"ל: אם אי אפשר לו ללמוד בלא שינת הצהרים, יישן, ובלבד שלא יאריך בה, שאסור לישן ביום יותר משינת הסוס שהוא שתין נשמי, ואף בזה המעט לא תהא כוונתו להנאת גופו, אלא להחזיק גופו לעבודת השי"ת.

הוא אור מקיף²⁰, כי הפנימי בהכרח הוא מוגבל ונתון תוך הקליפה ואינו זך, אמנם המקיף הוא הזך²¹:

ואיתא בכתבי האריז"ל²², כי ההקבלה שבין אחד עשר הסממנים שבקטורת לבין עשר הספירות והאור המקיף אותם, נעשית באופן הבא:

ה'צרי' המכונה 'נטף' קטף' או 'בלסם' - מקביל לכתר, 'ה'ציפורן' הקרויה בתורה 'שחלת' - מקבילה למידת היסוד, 'ה'חלבנה' מקבילה למלכות, 'ה'לבונה' לאור המקיף, 'ה'מור' לחסד, 'ה'קציעה' לגבורה, 'שיבולת נרד' מקבילה לתפארת, 'ה'כרכום' לנצח, 'ה'קושט' לחכמה, 'ה'קלופה' לבניה, ו'ה'קינמון' להוד.

עבודת הקטורת

זוהי המשמעות הפנימית של עבודת הקטורת בראי החסידות²³, גלות את הניצוץ האלוקי הקדוש המחיה

בחלוקה שונה - המונה אחד עשר ניצוצות, כאשר עשר מתוכם מאייים בכלים של עשר הספירות באופן של אור פנימי ותוכי, ועוד אחד המאיר את כל העשר באופן של אור מקיף כולל²⁴.

ואיתא בספר הקדוש 'אוצר החיים' להרה"ק מאקאמאנא זי"ע בשם מרנא הבעש"ט זיע"א על פי מה שמובא בכתבי האריז"ל²⁵, כי על ידי הקטרת הקטורת שבכל יום המורכבת מתערובת של א' חד עשר מיני בשמים, אנו מעלים את האחד עשר ניצוצות שנפלו בקליפות - אל הקדושה²⁶.

וכן איתא שם בזה הלשון²⁷:

"קח לך סמים נטף ושחלת וגו' שמעתי ממורי, כי אלו י"א סממני הקטורת, הם י"ד ניצוצות הקדושה של אור פנימי המחיה את הקליפות, ויש ניצוץ אחד שהוא אור מקיף, כיון שהוא מקיף מבחוץ אינו נחלק ליו"ד ונקרא אחד, ולבונה זכה

שבין שנת חמה לשנת לבנה, וי"א תיבות שיש ב"יתגדל ויתקדש" (סמבאר בשער הכוונות חדשי הקדוש דרוש א').

²⁰ אוצר החיים פרשת ויקרא דף ע"ב ד"ה וענין.

²¹ וכן מובא בספה"ק **יסוד העבודה** (מכתב סט): וללא בליה ההוא נדה שנת המלך מלכו של עולם ונדודו עליונים ותחתונים כי נעשה התעוררות בכל בחינת התגלות המלוכה ואפילו באחשוורוש שהיה בו ניצוץ קדושה, כי אפי' הסט"א נוגה לה קצת דאם ל"כ מאין להם חיות וממשלה, ורק שהם י"ג ניקים י"ג האחד עשר סממני הקטורת ואשר בהם חלבנה והלבונה. חלבנה גימט' המן. **והלבונה זה מדרכי ואסתר כי הלבונה היא ראשית בשמים והיא אור מקיף הניצוץ הקדוש שהוא בחינת התפשטות החיות ומלכותו בכל משלה.**

²² כדאיתא **בשער הכוונות** (דרושי תפלת השחר דרוש ג) בה"ל: ועתה נבאר התחלקותם בלשון הבריית ואלו הם. הצרי כתר והצפורן יסוד והחלבנה מלכות והלבונה אור מקיף וכוונתו היא לקשר המלכות שהיא החלבנה עם אוה"מ שהוא הלבנוי להאיר בה אין די לה בהארת הנמשכת אליה מהכתר אבל הצפרן שהוא היסוד אנו מקשרים אותו עם הצרי שהוא הכתר שיאירו בו מור הוא החסד כבוד אברהם הנקרא הר המור וקציעה גבורה ושבלת נרד אוה"ת כי הוא קו האמצעי בין שני ענפי קו הימין וקו שמאל כדמיון השבלת עם ענפיו מן הצדדין ורכסם הוא נצח כי גם הוא יש לו ריח כדמיון המור אפי' שאינו כ"כ חשוב כמוהו כי איננו חסד גמור כמו החסד וקושט הוא חכמה קלופה היא בינה קנמון הוא הוד. והרי נשלמו כולם והנה בתבאר אצלינו כי אלו הי"א סממנים הם בחי' ה' מלכים ימיתו ועוד יש ד' אחרונים עליונים דאורי' וישו"ת שגם הם נפלו מעמם וסך כולם הם י"א.

²³ כך מובא בספה"ק **נועם אלימלך** (שולחן) וז"ל: וגם יש לאדם שתי שפחות הם הנפש הבהמיות והיצר הרע ושתי אלה הם מניעה לעבודת הבורא ויתעלה אבל כשאדם מקדש ומסתר עצמו ומשבר תאוות הגשמיות והיצר הרע אזי הכל מסייעין לו והוא מוציא יקר מוולד וגם היצר הרע נעשה טוב ועובד ה' בשני יצריי' ביצר טוב וביצר הרע וגם הנפש הבהמיות המביאה אותו לתאוות הגשמיות היא מסייעת כי הוא מקדש עצמו במותר לו באכילתו ושתינו ובלב תנועתיו נמצא הוא מעלה הכל אל הקדושה העליונה והו יקח את שתי נשיו ואת שתי שפחותיו. ואת אחד עשר ילדיו. רמז לה"א כידוע **הקליפה הוא י"א כבוד עשתי עשר**

י"ג ע"ה). וידוע, דבמוחין לא הייתה 'שבירה' אלא 'נפילה', ולעומת זאת ככתב היה רק פ'גם:

²⁴ כדאיתא בספר **ברית כהונת עולם** (סאמר תריג, פרק לה) בה"ל: ומבואר אצלינו כבוד שמות דמ"ב שני שמחן אלין כבוד יכ"ש פז"ק רוא דפלאג שמחן דאינון גימטריא י"א פעמים כ"י טו"ב. סוד י"א פעמים כ"י יכ"ש, י"א פעמים טו"ב פז"ק, ואינון גימטריא שביר"ה, **דבחינת י"א הוא סוד השבירה, ומשם הוא סוד הניבוי כבוד כי טוב לבנו.** וראה מש"כ בספה"ק **באר מים חיים** (דברים פ"א): ולהו סמך ואמר, אחד עשר יום מחובר דרך הר שער וגו'. כי י"א **הכלו הם כבוד שבירת הכלים מלכי אדם**, כבוד עשתי עשר ירעות עוים, כמו שכתוב בדברי הרב ז"ל (בלקוטי תורה פרשה ז'): והם נקראים ימי חורבן. **הוא על ידי טל התחיה ביחוד השלם תיקן הכל והמתיק הדינים.** וכן יעשו ישראל לעולם כבוד י"א סממני הקטורת כידוע.

²⁵ כמובא בספה"ק **באר מים חיים** (תצוה פרק ו' וז"ל): **כי הנה נודע מכתבי קודש מרן הרב הארי"ז ז"ל** (בפרי עץ חיים סבנות הקטורת) **שי"א סמני הקטורת הם עשר ניצוצות של קדושה שיריד בקליפה עם אור המקיף הרי י"א ועל ידי הקטרת הקטורת אנו מעלים עשר ניצוצות הללו אל הקדושה בכל יום ויום מטל לפי ערך ההנכה וערך הקדושה ובכל יום מתבררים ניצוצין אחרים והכל בבחינה אחד עשר הללו כידוע.**

²⁶ וכן איתא בספה"ק **צמח צדיק** (קונטרס מלאכת המשכן) בה"ל: והענין הי"א יריעות הם סוד י"א סממני הקטורת, **הלכניע החיצונים ולהמתיק כל הדינים ברחמים וחסדים.**

וכן כתב בספה"ק **ערבי נחל** (והקל): **ומבואר ככוונת הקטורת שהיו בו י"א סממנים נגד עשר קדושה והי"א הוא קליפת נוגה ועי' קטורת ככלל קבוצות ע"ש, והנה נוגה שהוא ממוצע אינו לא קדוש ולא סתמי יתכן לקרותו תהורו שביאורו משולל מטומאה ואל קדוש לא בא. ובהו ביארתו מש"ה (שמות ל' לה) ממוחל טהור קודש, ור"ל שכונת הקטורת שהיה מעורב תהורו עם הקודש שיתעלה נוגה אל הקדושה, י"א ניצוצות אלו הם הסוד של י"א אלופי עשו, י"א האורים שבפרשת כי תבוא. י"א יריעות העוים שהיו ממסים את האוהל, י"א מראות נגעים, י"א יום שבין נדה לנדה, י"א תיבות שבפסוק 'כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק מדר דר', י"א ווי"ן שבמגילת אסתר במניית עשרת בני המן, י"א ימים הבדל**

ומקיים כל עצם או תנועה, לזהות את הנשמה הרוחנית, את ההוויה האלוקית המתגלה ומופיעה כאן בעולם באמצעות כל מה שרק קיים, לחשוף את המרחב המטאפיזי המסתתר מאחורי החומר הגשמי, ולהזיקק ולשייך את החומר אליה¹⁷.

ולכן נקראת עבודה זו בשם 'קטורת', מלשון קיטור וקשירה, לקשר את כל אחד מהעשר ספירות - המרכיבים את

העולם והאדם - בשורשם הרוחני, וזאת על ידי מוח החכמה שבאדם כמוכאב בוהר הקדוש¹⁸, כלומר, באמצעות החשיבה וההרהור בכך¹⁹.

וראו לציין את מה שכתב בספה"ק נועם אלמלך²⁰, כי תיקון זה אינו נעשה דווקא על ידי הצדיקים שהם בטלים לגמרי להשי"ת, אלא אף מי שעדיין לא הגיע למדרגה זו, אלא שהיא מתפללת תמיד להשי"ת יומם ולילה שיעזרו שיוכל

יריעות עיזים. וזאת זה לעומת זה כי ציונו השם יתברך להקריב י"א סימני קטורת כדי לבטל אותם וכל הגיל' היה יעקב אבינו עליו השלום בצדקתו בתולדות המעשים טובים אשר עשה היה מעלה את הכל לעולמות העליונים.

עוד כתב שם (בפרשת תצוה) ז"ל: "וְיָהִי בְּאֶחָד עֶשְׂרֵי רוּחָהּ לִמְרַק עוֹלָם עֲשֵׂה שְׁהוּא עוֹלָם אֲשֶׁר שׁוֹלְטִים הַדֵּינִים וְצָרִיךְ לְהַמְתִּיק וְזֶה רָמַז אֶחָד עֶשְׂרֵי הַדֵּינִים וְסִטְרָא אַרְרָא שְׁהוּא י"א, וְלֹא הָיִיב מוֹטֵל עַל כָּל בְּנֵי אָדָם לִזְמַר סִימְנֵי הַקְטוֹרֶת קוֹדֵם מִשְׁנַת אִיזוּהוּ מְקוּמָן כְּבָדֵי שִׁמְתִיק בִּיל"א סִימְנֵי הַקְטוֹרֶת אֵת י"א כְּחוֹת הַדֵּינִים שֶׁל הַסִּטְרָא שְׁהוּא עֲשֵׂה עֶשְׂרֵי יְרִיעוֹת עֵיזִים כִּידוּעַ לְיִדוּעַ חַן.

וראה עוד מה דאיתא בספה"ק קדושת לוי (דברים) שכתב ז"ל: "אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר כו'. ויבואר על פי פסוק (במדבר ד, טו) שמן וקטורת כו'. הכלל יש בקדושה עשר ספירות ונאמר זה לעומת כו'. רק שבקדושה כביכול הוא וגרמיה חוד הוא וזהו עשר ולא אחד עשר, אבל בסטרא אחרא כו', אף על פי כן לית אתר מניי וצריך וצריך החיות מקדושה חודה של מחט ושם נקרא אחד עשר ונגנזן אחד עשר סימני קטורת להעלות הסטרא אחרא החיות שלה אל הקדושה ובה ממילא בטל הסטרא אחרא. וזהו שאמר משה רבינו עליו השלום לישראל י"א יום מחורב, כי הסטרא אחרא נקרא חורב, כלומר על ידי ישראל מעלים הכל אל הקדושה. וזהו אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר, כי היצר הרע נקרא הר (נקרא שעיר כמאמר חמנוני ז"ל (סוכה ב) צדיקים נדמה להם כהר רשעים נדמה להם כשער. וזהו דרך הר שעיר, כלומר להעלות תאות היצר הרע עד קדש עד הקדושה.

¹⁷ וכן כתב בספה"ק דברי חיים (תקנ) ז"ל: "והנה היה קשה להמדרש, כיון שאמר הקב"ה להוריש את סיוחן ועוג, למה שלח משה וישראל דברי שלום. לזה מותרץ בטח בדי, דהיינו צריך לתקן ולעשות מהם אותיות בטח, ולתקן המדות ההפכיות ולחבר עם היסוד והצדיק שיש באותן המדות, כי אין לך דבר שבעולם שאין בתוכו יצוץ הקדושה כמוכאב י"א סימני הקטורת ולכן שלחו דברי שלום שהוא בחינת צדיק (תקדוה דרס סט קטו ע"ב) כדי להוציא ממנו השלום ולחברו בהטוב שבישראל.

ועוד כתב (לזאת תוכה פרשת מקץ): והנה ידוע (וזהו ה' בראשית חל) שכל מה שיש בעולם הגשמי נגנזו ברוחני וגבהי מרומים, ידוע שבאמת אור אין סוף הוא מלא כל הארץ כבודו (ישעיהו ג, א) ולית אתר מניי מנייה (תקדוה תר טו צא ע"ב) אך הקב"ה הסתיר אורו ויתעלה, ובמלבושים סונים הלבישו כדי שיוכל להיות עולם חומרי ובעל בחירה, לזה הסתיר האור, והולך מלבוש ללבוש, שכל עולם מקבל לפי ערך שיוכל לעמוד ולא יתבטל ומלכותו בכל משלה (תהלים קג טו) בדלתי חיותו אין חיות כלל, ואפילו בקליפה חיות שלהם י"א סימני הקטורת.

וראה בספה"ק חסד לאברהם (לקוטים משרי השירים): אפילו מקום החושך שם יש קצת כמו בסוד י"א סמני הקטורת, ודאי בלתי כוחו וקצת חיות

להחזיק דבר החושך שיהא בו ממש, או איזה חולשה או מיתה רח"ל מארבע מיתות בית דין, אילו לא היה שם קצת חיותו וכוונו של הקדוש ברוך הוא כביכול, אז היה כלא היה והיו בטלים ומבוטלים ומושלכים החשכות והמיתות לנוקבא ודחומא רבא, בסוד ותשליך במצולות ים כל חטאתם (מכיל' ג, טו), ולא היו עושים שום רושם כלום בסוד בלע המות לנצח (ישעיה כה, ח).

¹⁸ ח"ב כ" ע"א.

¹⁹ וכן כתב בספה"ק חסד לאברהם (תקנ) בזה"ל: "זהו קחו לכם מחתות קרח וגו'. ותנו בהן אש וגו', פי' אש לפניו תלך וגו' (תהלים נב, ג). על ידי התגלות החכמה, והניצוצות תעלו. וזהו ושימו עליהן קטורת, לשון קשירה, שהניצוצות יתקשרו בשרשם. והיה האיש אשר יבחר ה', כי ה' בחכמה, חכ כמו (וזהו ה' דה"ה) כמו שהצדיק מקטין עצמו ולית ליה מגרמיה כלום, וזו הלא במדרגת אין, אזי כביכול גם כן מצמצם עצמו וזו הוא משיגה. אבל אתר רב, שהולכים בקומה רגליה רגלי השכינה (ברכות מג ע"ב), לפיכך לא יבחר בכס, והו' רבו לכם בני לוי.

²⁰ וזה לשון קדשו (בפרשת דברים): "וזה תכון פתילתי קטורת לפניך, דהנה יש שני מדרגות צדיקים, דהיינו יש צדיק שתמיד בכל העובדות והמצות שעושה נדמה בעיניו תמיד שמחסר בעבודתו יתברך שמו שלא עשה המצוה כהלכתה בשלימות ויש לו צער גדול על זה ורואה תמיד בשפלותו ומוכיח עצמו על שהוא מחסר בעבודת הבורא מחמת שידע ומכיר גדולות ורוממות האל יתברך ובכל אבר שרואה בו שהוא מחסר על ידי הרהור תשובה הזאת הוא מקדש את האבר הזה ומוסיף קדושה על קדושתו ומחזק עצמו בעבודת הבורא יתברך ויתר ומקדש כל אבר ואבר ממחמת שרואה שכל ימיו עדיין עבודתו אינו שלימה באבר הזה, והצדיק הזה נעשה כל אבר ואבר אצלו ככלי זיין לעשות פעולה בכל אבר ואבר, וזהו שאמר דוד המלך עליו השלום ויוציאני למרחב יתלצני כי חפץ בי, כי האדם שאינו רואה ומסתכל בשפלותו וחסרונו שהוא מחסר בעבודת הבורא יתברך יש לו הרחבה גדולה שהוא בעיניו צדיק גמור ואין מתחזק עצמו להוסיף בעבודתו יתברך, וזהו ויוציאני למרחב רוצה לומר שהוציא אותי מבחינה הזאת שמגיע ממנה הרחבה לאדם שאין לו הרחבה רוצה אחת רק שאני מצער תמיד שאני מחסר בעבודתו יתברך יתלצני רוצה לומר לשון חלוצי צבא שעל ידי זה כל אברי הם חלוצים ומזוינים ככלי זיין, שאוכל לפעול בכל אבר ואבר, וכל זאת מאתו יתברך שמו כי חפץ בי לעורני כמ"ש חז"ל אלמלא שהקדוש ברוך הוא עוודו כו'.

יש עוד צדיק שאינו במדרגה הזאת רק שהוא מתפלל תמיד להשם יתברך יומם ולילה שיעזרו לעבוד עבודתו בשלימות, וזהו תכון פתילתי קטורת לפניך רוצה לומר אפילו מי שאינו במדרגה זאת להכיר חסרונו רק שהוא מתפלל על עצמו ככל אף על פי כן יהא כח בידו גם כן לפעול להנעיד ולהשפיל הדינים. הקליפות כקטורת כנ"ל.

לעבוד עבודתו בשלימות, גם הוא מבטל ומכניע את אותם הי"א כוחות, הוא ממתיק את הגבורות, ומבטל את הדינים הנובעים מהם.¹⁰

ואיתא בספה"ק באר מים חיים¹¹, כי על מנת להגיע לעבודת הקטורת, יש להקדים לכך את תיקון נרות המנורה והדלקתם, וכפי שהיה סדר העבודה בבית המקדש.

כלומר, מתחילה על האדם לתקן כל מידה שבו הפני עצמה, לגרש ממנה את הסטרא אחראי - שהיא והאפר, להדליק ולהאיר אותה באור אלוקי כך שיהא הלהב עולה מאליו, ורק לאחר מכן יש לזהות את המיצוץ הפנימי, את הנקודה המרכזית המאחדת את כל המידות וכוללת אותם, ולייחד וזלוזו ביניהם כך שיולידו אורות חדשים ושפיעו לספירת המלכות.

עוד איתא שם¹², כי על ידי הקטרת הקטורת נעשים שני ייחודים וזיווגים: האחד בין 'חכמה' לבינה¹³ [הי"ה - אה"ה], והשני בין המידות [ז"א] למלכות.

המשמעות הפנימית של ייחודים וזיווגים אלה היא כפי שכבר נתבאר, שעבודת הקטורת מבטאת את הקישור וההרמוניה הנוצרת בעקבות הראייה הפנימית והאלוקית, המזהה את יחסי הגומלין וההדדיות שבין כל שני ממדים קוטביים.

חוש הריח

האדם נברא עם חמש חושים¹⁴, ואלו הם: ראייה, שמיעה, מישוש, טעם, וריח. חמישה אלו מקבילים לחמישה

¹⁰ וראה מ"ש" בספה"ק יסוד **העבודה** (ד"ב מכתב ט) בזה"ל: אמנם עדיין יש תרופה אחת והיא התלוי בעבודת האדם, כי מי שדרכו תמיד להשתדל בעבודה הפנימיות דיינו שמעורר בלבו שמחה ותהלה בכדי שיתפאר עם גדולת יוצריו ב"ה, וכמאמר הכתוב להשתבח בתהלתך, וע"ז כוונתו לריח ניחוח לה' כמאמר הכתוב ה' צלך על ידי מינך, כי באתעריה ללתשא נעשה התעוררת למעלה של תענוג לפני השי"ת, והוא פי המגיד זה דילק וקדוש לכרכה ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים, ר"ל שגורמים לו כביכול תענוג גדול, והר"ז **מקיים כמאמר הכתוב ישימו סטורה באפיך**, שע"ז **מקשר כל הדברים להשרוש של הדין, הבהשרוש אי"ב כי אם רחמים וחסד**, וכמא"כ כי רגע באפו חיים ברצונו, ר"ל אפילו אותו רגע של אף הפנימיות והשרוש הוא רצון וחסדים עליונים, וכיון שתיכן תפלתו קטורת, הר"ז **ממילא ממתיק כל הגבורות**, וזהו מ"ש באגדה **לבעל החוטם אני מתפלל**, שזוהו עינון קטורת שממשיך רחמים מן ימי קדם מה שהוא למעלה מן הזמן, וממילא גם הבינה והתשובה נמתקת מפני שתשובתו מאהבה. ובחי' זו נקראת **חכמה שזוהו חסד עליון**, וכתוב **והחכמה תחי' את בעליה**.

¹¹ וכתב שם (פרשת משפטים, פרק כב): ואפשר לזה יאמר הכתוב (שמות ל: ז) הביטיב את הנרות יקטירנה וגו'. ותרומנו באתקנותיה תי בוציניא וגו' כלומר כי תחילה הוא מטיב ומתקן את הנרות במקומו מדרש הפתילות והאפר הנשאר מאתמול ומדליקן, ואחר כך מקטיר הקטורת. והוא רומז למה שכתבנו שנתחלה צריך לתקן נרות המנורה שהם המדות עליונות (בכחות שבעה ושבעה מוקפות הידוע ליודעים) במקום, לגרש משם כל בחינת אחיזת הסטרא אחראי אצל הנשן והאפר הנשכל לחוץ, ואחר כך מדליק הנרות **שיחיה הלהב עולה מאליו בעצמה דקדושה בעצמו בלתי אחיזת שום דבר והאור מאיר ובה יפה באור בהיר בשחקים**, ואחר כך יקטירנה בקטורת שהוא הרמז אל הזיווג והיחוד השלם במדות לקרב אחד אל אחד והיו לאחידים בכדי להרבות אור השפע והברכה בכל המדות וכולם ישנו עול בית המלכות בפנים מאירות בשפע וברכה בנחת ושמחה והוא האושר האמיתי קץ כל התקוות וסוף כל התכלית וכן הוא תמיד עד היום הזה כי הנה על ידי עיונות בני אדם שאמר עליהם הכתוב (ישעיה כ"ט טז) והיה במחשך מעשיהם כלומר שח"ו שנוכסין את החושך במקום האור והאור כבה חלילה על ידי אחיזת הקליפות וכבר צווח הנביא עליהם (שם ה' כ) היו וגו' שמים חושך לאור ואור לחושך וגו' כי מכניסים את אור הבהיר מן המדות העליונות ח"ו אל מקום החושך של הקליפות ונעשה חושך במקום האור ומקום החושך.

¹² ראה בספה"ק באר **מים חיים** (פרשת תצוה פרק לו) ושתי טבעות וגו'. כבר כתבנו למעלה שם שהטבעות רומזים להעלות הדבר ההוא למעלה כי לכן נעשו לשאת אותו בהם עין שם. וכאן ירמוז על שני בחינות הזיווגים הנעשים למעלה שעל ידיהם מתעלים ומתבררים הניצוצות בהקטרת הקטורת, והוא יחוד הו"ה ואה"ה שהוא אבא ואימא ויחוד הו"ה ואדנ"י יחוד עזרי ונוקביה נוקבה, שעל ידי הייחודים הללו מתנוצצים ועולים כמו שאיתא שם שכוונת אהה הוא ה' אלהינו שהקטירו וגו' שרומז לשני הזיווגים הללו ועל כן נעשה לו שתי טבעות לשאת אותו לרמוז על שנים הללו שהם הנושאים אותו, ולזה אמר ושתי טבעות וגו' תעשה לו מתחת לזרו וגו' כי קודם צריך להיות בחינת הור זהה להוריד ולהמשיך איזה אור מלמעלה שיהיה זה הכנה להבירורים לעלות ועל כן מתחת לזרו תעשה הטבעות כי אז יוכלו הטבעות לשאת אותו ביחוד שני הזיווגים הנזכרים.

¹³ וכן איתא בספה"ק **עבודת ישראל** (ליום הכיפורים) בזה הלשון: ונראה לומר, דהנה ביום הכיפורים לא היה היחוד באותיות ו"ה שהם מורים על בחינת אדם ואלהי ישראל יקרא, רק שהיה הכתן גדול מייחדם בקדש קדשים והיה כוללם באותיות ו"ה דאינון אבא ואימא. וקבלנו מאדומ"ר הגאון החסיד מהד"ר זל"ה שזוהו היה מרומז הכף והמתכה, הכף הוא צורת אות ו'. והמתכה היא צורת ה'. והיה מכניסים לבית קודש הקדשים המרמז לבחינת ו"ה שהקודש מתיחד בקדשים. והיה מתקנים על ידי הקטורת עד שיהוציאם לחוץ ולגלות אלהות בקרב הארץ והבן. ולפי זה ניחא שהכתן גדול בהכניס את הכף והמתכה לפני הולכנים הניחם שם עד אחרי גמר עבודת היום.

¹⁴ לגבי העבודה הנדרשת מאתנו לעבוד את ה' עם חמש החושים שלנו, עיי' בספה"ק אור המאיר (קט"ו) שביאר עניינם, וז"ל: אהה תחזה, שיש באדם הגשמי חמש חושים שמשמש בהם לצורך הגוף, והם נתקלים כל חוש יש לו כלי מיוחד לתשמישו, חוש השמע, כלי תשמישו בכלי האוזן, וחוש הראות בכלי העינים, וכדומה מפרטי החושים, יש להם כלים נפרדים לצורך תשמישם, שאין חוש אחד יכול להשתמש בכלי זולתו, ואינו יכול לראות את הגשמע ולשמע את הנראה, אמנם באמת יש גם כן באדם הגשמי, חוש השמעות, ובו מעורבים כללות החושים יחד, ושם יכולים לפעול כל חוש בכלי זולתו, לראות את הגשמע ולשמע את הנראה, והוא"ב בפירושו לספר יצירה מביא ראיה לזה מותרתו הקדושה, שנאמר (שמות כ' טו) וכל בעל רואים את הקולות, ומראוי לכתוב

חלקי נשמתו¹², כפי שהם נמנים במדרש¹³ ובזוהר הקדוש¹⁴:
'נפש', 'רוח', 'נשמה', 'חיה', ו'יחידה'¹⁵.

חמישה חושים אלו, מלבד מה שהם מתארים את היכולות של יצורים חיים לקלוט מידע מהסביבה או מהגוף, ולהמירו לקוד חשמלי-כימי כדי שהמוח יוכל לעבד אותו, הרי שבנוסף לכך, מבטא גם את אחד מחמשת החושים יכולת מסוימת של זיהוי והבחנה של המוח באופן פסיכולוגי.

ב'ספר החיבור וספר המצרף¹⁶ לרבי ברכיה בן רבי נטרונאי הנקדן, הם נקראים: זיכרון, מחשבה, רעיון, זמם, והכרה¹⁷. ובספר 'מדרש החפץ' לרבי זכריה בן שלמה הרופא כתב, כי החושים הפנימיים הם: השומר, המדמה, המתרשם, הזוכר, וארבע אלו משרתים את החמישי שהוא ההיגיון¹⁸.

יודועים דברי הגר"א¹⁹, כי כלי המקדש שהיו מונחים בהיכל ובקודש הקדשים מקבילים לחושים שבאדם, המנורה שהיו מדליקים בה את הנרות מקבילה לחוש הראייה,

הארון שהיה נשמע קול ה' המדבר מעל שני הכרוכים באוהל מועד מקביל לחוש השמיעה, השולחן שהיה מסודר עליו לחם הפנים מקביל לחוש הטעם, ואילו מזבח הקטורת שהיו מקריבים עליו את הקטורת, מקביל לחוש הריח.

חוש הריח הוא החוש העדין והרוחני ביותר - ה'נשמה הננית ממנו'²⁰, הוא מסוגל להבחין בכימיקלים מדיפים הצפים באוויר - כאלו שאינם נקלטים באמצעות שאר החושים. חוש הריח ידמה לתתן כמעין חוש 'טלפתי', הרבה יותר מכפי שנדמים חושי הראייה או השמיעה לאדם עורר וחירש.

משמעותו הפנימית של חוש הריח, היא היכולת הרגישה לקלוט רעיונות זעירים ועדינים, להבחין ולזהות הבדלים או חילוקים דקים ושוליים²¹.

האף או החוטים - בו ממוקם חוש הריח - הוא זה המגשר בין המערכת הביולוגית של האדם לבין עולמו הרוחני-המטאפיזי, ומביא לידי ביטוי את התקשורת ומערכת היחסים

¹² היחידה' נקראת גם 'נשמה לנשמה'. ועי' בנפש החיים' (שער א פרק י"ד) ששם ביאר היטב את משמעותם של חמישה שמות הללו נרנח'.

¹³ ראה שם בעמ' 22, וכן בעמ' 648.

ובספר 'יין לבנון' (כ"פ ונעיק בפרק ה' משנה כ"ח) מקביל את חמשת החושים לחמשת הכוחות הפנימיים שבאדם: חכמה, דעת, בינה, שכל, ויאה.
וכתב **רבינו בחיי בשם חכמי הרופאים**, כי לכל אחד מחמשת החושים יש אצבע אחת המשמשת במיוחד אותו, והא לך לשונן (ויקרא פרק ח'): **והכמי הטבע כתבו בספריהם** כי כשם שכל אבר ואבר מאברי הגוף נברא לתועלת מיוחד בגוף, ויש ברובן שבכל אחד ואחד כלול שנים שלש תועלות, ואין בו דבר לבטלה, כך **חמש אצבעות שביד כל אחד ואחד מהם נברא לתועלת מיוחד, והוא כי כל אחד מהאצבעות הוא משרת לחוש אחד** מחמשה חושים שבאדם **שהם עיקר האדם, ובהם מתגלים כחות הנפש**, הראשון משרת לקנח הפה והוא שבו חוש הטעם, והשני תוך הנחיריים שבו חוש הריח, והשלישי לחוש המשוש למשש בכל חלקי הגוף ולפכ"ך הוא ארוך מכולן, והרביעי לקנח העין, והחמישי לקנח האוזן, **והקב"ה ברא בגוף האדם חמשה חושים ומסר להם חמשה משרתים שכן האצבעות, וזהו אחד מהאצבעות הולך לחוש שלו תמיד שלא ככוונה, יתברך ויתעלה היוצר, יוצר בראשית, אשר יצר את האדם בחכמה, עכ"ל**.
ובכללות, מבואר בספר 'יצירה', כי ישנם י"ב חושים המכוונים כנגד י"ב החושים וכנגד י"ב שבטי י"ה, והם: הדיבור, העיון, ההילוך, הראייה, השמיעה, התיקון, המישוש, הריח, החוש, הרגז, האכילה, והשחוק.

¹⁴ עמ' נח.

¹⁵ מובא בהקדמת הספר 'מזהב ומפז' (עמ' 8 הערה א).

¹⁶ כך איתא בברכות (דף מג ע"ב): מנין שמברכין על הריח, שנאמר: כל הנשמה תהלל יי', **איהו דבר הנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו, הוי אומר ה' הריח**.

¹⁷ וכפי שרגילים בנ"א לומר: 'העסק הזה לא מריח טוב'. ואגב, כ-60% מטעמו של האוכל נקבע על ידי חוש הריח.

שומעים את הקולות, משם ראייה שיש לאדם חוש המשותף ומעורבים כללת החושים יחד, ויכול האדם לראות את הנשמע, ועוד מביא ראייה מפסוק (בראשית כ"ג כ"ג) ראה ריח בני כריח השדה, ומהראוי לכתוב הריח ריח בני, כי כלי חוש הריח בחוטם, אלא להורות תעורבותם בחוש המשותף, ויכול באמת לפעול עם העין פעולת החוטים, ואבן זורא (שמות ה' ס"א), מביא ראייה ממקום אחר, ירא אלהים וישפט, אשר הבאתם את ריחינו בעיני פרעה (ש"ש), ולא כתבי בחוטם פרעה, אלא מכאן ראייה היותם מעורבים בחוש המשותף, ויכול לראות את הריח.
והנה איש הישר הולך, ומטהר פרטי חושיו לקדשם אל עבודת הבורא ברוך הוא, לבלתי עשות מעשהו זה, ולהשתמש בהם רק לצורך הנאתו הגשמית, כי אם על עצמו בהם רק לעבודת גבוה, בהתקשרות ודביקות אל, אזי מעלה בחינת התחלקות החושים לשרשם, חוש המשותף, וכיון שכן תועלת גדולה לבוא למדריגה מעולה ונבונה, לראות את הנשמע, כאשר מאז בהכינו בני ישראל את קומתם במעמד הקדוש קבלת התורה, זכו כל ישראל לראות את הנשמע (מפילת יתרו ט'), עכ"ל.
מלבד חמשת החושים המנויים כאן, קיימים שלושה חושים נוספים הנותנים מידע על הגוף עצמו:

א. חוש שיווי משקל - נותן אינדיקציה על מיקומו של הגוף ביחס לכוח המשיכה. ומקורו בשלוש הקשתות שבאוזן.
ב. חוש הגוף במרחב - נותן אינדיקציה על מיקום איברי הגוף והפוזיציה שלהם. הקולטנים לחוש זה נמצאים במפרקים ובשרירים.
ג. חוש הגוף בתנועה - נותן אינדיקציה על תאוצת הגוף וכיוונו במרחב.
¹⁸ כך איתא בספר' **י"טט לב** (פרשת ק"ז): והנראה לי בכל זה, **דמה ידוע דיש מיתה חלקי נשמה**, והם נפש שיש נשמה חיה יחידה, והם נגד ארבע אותיות הו"ה ב"ה וקוץ של י"ד. **והם חמשה חושים, חוש הראיה בחינת חכמה, חוש השמיעה בחינת בינה, חוש הריח תפארה, חוש הדיבור מלכות, ועל כולם חוש המשותף כתר**. ועיין בעץ חיים שער און חוט פה (שער ה) פרק א' בחינות כתר חכמה בינה תפארת מלכות.

¹⁹ דברים רבה פ"ב ס"ו.

²⁰ ח"ב קנב ע"ב. וכן יסד הפייטן רבי אליעזר הקליר בפיוט קדושת מוסף דר"ה (המתחיל ואתה און קול מאריך), ובפיוט שחרית יום ב' דפסח (המתחיל אז כל חיות).

המתקיימת בין החומר לרוח.

ומיומנות בפסיקה או בהכרעה: כי בית דין רגיל פוסק על פי חוש הראייה - 'אין לדיין אלא מה שענינו וראותו'²⁰, משה רבינו היה פוסק על פי חוש השמיעה, ואילו משה צדקנו יפסקו על פי חוש הריח - 'מורה ודאין'²¹, וכפי שנאמר בשיעור המ"ח: והריחו ביראת הוי"ה ולא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו ויכחי"²².

המושג 'משיעה' מבטא את השגת המטרה העליונה, את השלימות הארצית, את הראייה התוכנית והפנימית הרואה את האלקות המסתתרת מבעד לבריאה, וכנאמר בפסוק: "כי מלאה הארץ דעה את הוי"ה"²³, כולם יתחברו ויזדהו עם הבורא יתברך הממלא ומקיים את כל היקום.

זוהי העשייה והולמת במאמרו של הרה"ק רבי פנחס מקאריות ז"ע, שאמר, שכל מי שחוש הריח אינו מפותח אצלו, אינו זוכה להיכנס בהיכלו של משיח²⁴, כלומר, הוא לא זוכה לנחול את התפיסה הפנימית, האלקית והמהותית,

כמו כן, באיבר זה קיימת גם פעולת הנשימה, כי הנשימה היא בעצם התלות שבין האדם לחיי החיים, הנשימה היא פעולה שאינה מבצעת מתוך מחשבה או רגש, אלא היא תגובה מיידית רפלקסיבית, באופן שאין האדם יכול להימנע ולהשתמש ממנה. באמצעות הנשימה יכול האדם לחוש את התקשורת והתלות שבין שני הממדים - גשמי ורוחני.

לפיכך, מקביל חוש הריח למידת היסוד או לתפארת²⁵ [=זעיר אפיקן], כי שניהם מאחדים את שני המידות הקוטביות שמעלה להם, היסוד ממוגז את הנצח וההודו²⁶, והתפארת משלבת בין החסד לגבורה. כך גם חוש הריח מייצג את הקליטה המאוזנת והשקולה, והיא ממוקמת בין חוש השמיעה לחוש הראייה²⁷.

ומובא בספה"ק דברי חיים²⁸, כי שלושה חושים אלו - ראייה, שמיעה, וריח - מציינים שלוש דרגות בכורשר שפיטה

כמו שכתוב (בראשית כט. ט.) 'לוה אישי אלי ומרומז לחוש הריח שבחוטם שהוא מחבר חוש הראיה וחוש השמיעה, כי החוטם הוא בין שתי העינים ובין שתי האזנים, והיינו שיזכור תמיד לתקן חוש הריח בבחינת והריחו ביראת ד' ישעיה יא. ג).

²⁰ וזה לשון קדשו (דברים): והנה מבואר גבי דינים (סנהדרין צ"ב) אין לו לדיין רק מה שפניו ראות, והוא בבחינת ראה, שידוע שבחינת הראיה אינו דבר בירור על אמיתו, כי לפעמים יש דבר נסתר שאינו נראה, ובאמת אמרו (זוהר ק"ח ע"ה) שמשא היה יכול לדין בלא עדים, כי היה בבחינת שמיעה כמ"ש (ע"י שם ת"ת, סו. דברים א. יז) כי יהיה להם דבר בא אלי ושמעתי, והוא בבחינת הבנה וכיצא מצנינו במשיח שיבא במהרה בימינו יהיה מורה ודאין (סנהדרין צג ע"ב) וזה שורש הדבר.

²¹ בבא בתרא קלא ע"א.

²² ראה סנהדרין צג ע"ב.

וכן כתב בספה"ק **קדושת לוי** (דברים) וז"ל: ואוצה את שופטים בעת ההוא לאמר שמוע בין אחיכם. כלומר, בעת ההוא צריך לשמוע הבעלי דינים כדי לשפוט צדק אבל לעתיד לבא במשיח כתיב (סנהדרין צג ע"ב) **דמורה ודאין, אין צריך לשמוע הבעלי דינים, דמורת, אפילו בלא שמוע הבעלי דינים יודע עם מי האמת.**

²³ יא. ג.

²⁴ וע"י עוד בספה"ק **מאור ושמש** (חיי שרה) שכתב וז"ל: עוד אמרו חז"ל (סנהדרין צג ע"ב) על פסוק (ישעיה יא. ג) והריחו ביראת ה' שמשיח צדקינו שיתגלה במהרה בימינו לא למראה עיניו ישפוט וכי רק יהיה מורה ודאין שזל ידי חוש הריח יבין הכל וכן מצינו בצדיקים **בוז"ק** (ד"ג ספ"ג) מעלה על גבי האי יונקא בנו של רב המנונא סבא שהכיר על ידי חוש הריח בתנאים שלא קראו קריאת שמע.

²⁵ כדאיתא בספה"ק **אמרי נפחם** (שער ה' ענינים שונים): לכך אמרו על משיח דמורה ודאין כי המשיח הוא נשמה של כל העולם ולכן דאין בריה.

²⁶ ישעיה יא. ט.

²⁷ כמובא בספה"ק **אמרי נפחם** (שער ת' לקוטים) בזה הלשון: כל מי שאין לו חוש הריח אינו מהיכל המשיח שנאמר והריחו ביראת ה' וכי.

²⁸ כמ"ש בספה"ק **מגן אברהם** (בשלה): וכמו כן הוא פוגם באות וא"ו שבשם שהוא בסוד זעיר סוד שם מ"ה שבעולם היצירה שמרומז שיהיה האדם בעיניו בבחינת מה ואין ויהיה זעיר וקטן ושפל בעיניו מאד, ונודע **חשוח הריח הוא פרצוף זעיר, וחוש הריח הוא בהחוטם, וכת"ב (בראשית ב' ז) ויפח באפיו נשמת חיים, והש"ת נפח הנשמה ורוח החייוני בהאדם בחוטמו, ולכן הבעל גאון הפוגם בחוש הריח שבסוד פרצוף זעיר, במדה זו מודדין לו ונסתלק מחוטמו הנשמה ורוח החייוני שבו ונשאר בבחינת מט שאין לו חיות הקדושה.**

וכתב עוד (שם): ובה נבוא לביאור הכתוב ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך, קול הוא בחינת דיבור שהוא בקול, ודיבור הוא בסוד פרצוף מלכות סוד ה' אחרונה בשבט, שידבר דיבורי תורה ותפלה בקבלת עול מלכות שמים ויטה אזנו היטב לשמוע בקולו ודיבורו עד שיכיר בהכרה אמיתית שהש"ת הוא אלהיו ממש, וזה לקול ה' אלהיך, **והישר בעיניו תעשה זה מרומז לחוש הריח שבחוטם שבסוד פרצוף זעיר שם מ"ה שביצירה שבסוד אות וא"ו שבשם, כי החוטם הוא בין שני העינים והוא קו ישר ממוצע בין העינים, וזה והישר בעיניו תעשה, הוא הקו ישר שבין העינים שיתקן חוש הריח שיהיה בבחינת מה ואין בעניו ושפלות האמיתות, והאזנת למצותיו, מרומז לחוש השמיעה שבאזנים שבסוד פרצוף בינה שיקיים כל התר"ג מצות שבתורה בלב שמוע ובהתבוננת אמיתות בבחינת השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפ"ך (ברכות טו ע"א).**

²⁹ כמ"ש בספה"ק **מגן אברהם** (חוש) וז"ל: **וחוש הריח הוא בחוטם מחבר שני קצוות העינים ואזנים, וכמו כן מדת יסוד מחבר גם כן הקצוות שהוא בין התר"ג חוש הריח הוא בסוד יסוד הרוח.**

³⁰ כך כתב בספה"ק **מגן אברהם** (שמות) וז"ל: וזה מרומז בשמות השבטים כי יארובן מרומז לחוש הראיה, וצריך האדם לזכור בעת שנזמן לו איזה הסתכלות במקום שאסור להסתכל שיהיה עוצם עיניו מראות ברע (ישעיה לב טו), ושמעון מרומז לחוש השמיעה שיזכור לתקן חוש השמיעה ויסתם אזניו מלשמוע מה שאסור לשמוע, והפגם שבחוש השמיעה גדול מהפגם שבחוש הראיה, כי בחוש הראיה אין יכול להסתכל רק כמלא עיניו מה שאין כן בחוש השמיעה יכול האדם לקבל ולשמוע רכילות על חבירו שרוחך מאתו כמה פרסאות, ולוי הוא לשון התחברות

המתבטאת במונח 'משיח'.

המישוע - "ותקח מפריו", חוש הטעם - "ותאכל", מלבד חוש הריח שלא נפגם.¹⁰

הקטורת כסגולה לשפע

האור והשפע האלוף האינסופי, נמצא כמובן בכל מקום ובכל עת. הוא לא מוגדר, לא קצוב, לא מדוד, ולא ספציפי, הוא נשפע באופן בלתי מוגבל ומתוחם - 'אור אין סוף' כפשוטו.

אור זה כולל בתוכו את כל האפשרויות, את כל האינפורמציה, והוא בעצם מהווה את הפוטנציאל של כל מה שרק קיים ונמצא.¹¹

החושים של האדם הם אלו הנותנים לו מעין אשליה כי העולם וחוקי הטבע כאילו קיימים לעצמם ללא יד עליונה המניעה אותם ומשיגיהם עליהם באופן תמידי. מאידך, חוש הריח הינו העדין והרוחני שבהם, ולא רק שאינו מעניק את האשליה הזאת, אלא אדרבא, על ידיו ניתן לחוש את הכרחיות והתלותיות של העולם הפיזי, החומרי והגשמי - במציאות העליונה, בהש"ת.

וכך איתא בספה"ק בני יששכר²², כי בחטא אדם הראשון - המתאר לפי ספרי החסידות²³ את תחושתו של האדם כנפרד ועומד לעצמו - נפגמו כל החושים: חוש הראייה - "ותרא האשה", חוש השמיעה - ששמעה לדברי הנחש, חוש

וכל שכלו הוא מהשם יתברך זהו הלקיחה מעץ החיים שהתבוננתו בשכלו הוא מצד השכל הנתון לו מהשם יתברך שממנו חיותו גם כן ואצלו אין חילוק חיות כידוע וכן החיות הוא עצמו כח המדע.

וראה עוד על זה במש"כ בספה"ק **תורה אור** (על מגילת אסתר) בזה"ל: וזה ומה הגיע אליהם פי בחי מ"ה דחכמה ששם שורה א"ס הגיע אליהם ממש שהוא למעלה מבחי מיתה דז' מלכים כ"ל וכמ"ש ימותו ולא בחכמה וכמ"ש והחכמה תחיה היפך המיתה וכל זה לפי שמסרו נפשם על קדו"ש לכן זכו לבחי החיים הנצחיים השורה בחכמה הוא הנק' עץ החיים שהוא למעלה מעץ הדעת שנפל בשבירה ולכן נאמר בעץ החיים ואכל וחי לעולם כו'. וע"ז רמזו רז"ל המן מן התורה מנין שנאמר המן העץ כי שהוא עץ הדעת ששם יש ניקה לקליפת עמלק לגד העורף המכסה למוח הדעת כו וכמשי"ת בענין הגורל והם זכו אז לעץ החיים כו רז"ל.

²⁰ וכן הביא בשמו בספה"ק **שם משמאל** (פרשת במדבר, שנת תרצ"א) שכתב וז"ל: הענין יובן עפ"י מה שכתוב בספר בני יששכר דכל החושים שבאדם נשתתפו בחטא אדה"ר, חוש הראי' שנאמר ותרא האשה, חוש השמיעה ששמעה לדברי הנחש, חוש המישוע ותקח, חוש הטעם שחך אוכל טעם, חוץ מחוש הריח שלא נשתתף בחטא ולא נתפגם. עכ"ל.²¹ בזה יש לומר דקבלת התורה שהיא עץ החיים היפוך עץ הדעת טו"ר, שהיא יתיקון על חטא עץ הדעת, ואלמלא חטא העגל כבר הי העולם מתוקן, ואף אם יתמהמה חכה לו במהרה בימינו שיהי התיקון לגמרי ככה התורה, הי צריך להיות בחוש שלא נתפגם שהוא חוש הריח, וממנו מתפשט התיקון ליתר החושים שנפגמו. וזה לימוד להאדם הבא להתקון שצריך להתחיל מאבר שלא נתפגם, והוא הנקודה הפנימית שבלב שנקראת בתולה ואיש לא ידעה, והיינו שע"י יגיעה רבה באים לנקודה ההיא, וכשהוא נוגע בעבודתו ותורתו בעומק הלב, ממנו מתפשט התיקון על כל האברים, כמש"א"ל תיקון בלתי בא בעומק הלב רק מהאברים שכבר נתפגמו אך יתחיל התיקון.

¹⁰ וראה מה שכתב הרמב"ם **במורה הנבוכים** (חלק ב בחתימת פרק יב): הרבה פעמים יעלה בלב ההמון שהרעות בעולם יהיו יותר מן הטובות, עד שבהרהר מחידות רוב האומות ובשיריהם יכללו זה הענין, ויאמרו כי מן הפלא שימצא בזמן דבר טוב אמנם רעותיו רבות מתמידות, ואין זה הטעות אצל ההמון לבד, רק עם מי שיחשוב שהוא חכם גם כן, ולא לראוי

²² ראה במאמרי חדש סיון (מאמר ד): אבל תבונתו הענין, דהנה ע"י חטא אדם הראשון נתערב בכל דבר טוב ורע, ומן הצורך לאדם לברר מכל דבר הטוב מן הרע, וזה פועלת נפש הישראלי בעודו בעוה"ז, הנה אי אפשר לו לחיות מבלי מאכל ומשתה ושאר עניני עוה"ז, ועל כל דבר ניתקן ברכה, ועל ידי הברכה היא הכנה לבירור ומבררים הטוב לחלקו ית"ש דהיינו שנעשה מהנאה ההוא דם ובשר על האדם וילך ככה האכילה ההוא לתורה ולמצות והמותוות הוא הרע נדחה מן הגוף כנדוע, והנה כל החושים נזכרו אצל חטא האדם ותרא האשה וכו' ותקח וכו' ותאכל וכו' ותתן ויאכל וישמעו ויאמר וכו' (בפאת ש"ס 13) אבל חוש הריח לא נזכר, הנה נראה כי חוש הריח לא נפגם כל כך בחטא אדם כמו שארי החושים, על כן חוש הריח הוא רוחני הנשמה נהנית ממנו ולא הגוף, עיין בדברינו במאמרי הפורים ותבין למה מברכין על הריח במוצאי שבת (עיי"ש בענין הגומלין מרדכי אסתר, מרדכי מר דודו, אסתר הדסה (מגילה י' ע"ב), וזמן הנס באר חטא סוד החיים המרחיב כנדוע), וכיון שהוא כן, הנה יש סברא שלא לברך על הריח כיון שלא נתפגם כל כך בחטא אדם, ועל כן תראה שאין בחוש הזה בירור כל כך שיהיה בו הפרדה בגוף, אבל להיות שאעפ"כ הגוף נתפגם בחטא אדם, וגם דבר ארמיוני הוא פרי מוגשם צריך ג"כ לבירור מה, על כן צריכין לברכה, על כן רמזו רז"ל מנין שמברכין על הריח (כ צריכין להביא איהא על זה) והביאו ראייה מן המקרא על הנשמה וכו'.

ומעתה כיון שחוש הריח לא נתפגם כל כך בחטא אדם כשאר החושים, על כן לעתיד לבא במהרה בימינו כאשר יתוקן העולם מן חטא אדם בביאת משיח צדקנו, הוא אד"ם ממש כידוע מר"ת אד"ם, אד"ם דוד משיח, הנה בזה תגדל מעלתו בחוש הזה אשר נשאר לברכה גם בזמן החטא, אז והריחו בירתא י"י ובחוש הזה תגדל מעלתו מן שאר החושים, נ"ל.

²³ כפי שכתב הרמב"ר 'צדוק הכהן מלובלין ז"ע' בספה"ק **הסיסי לילה** (אות טז): וזה ענין ציווי מאכילת עץ הדעת שהוא הידיעה והחקירה בחכמה, והיינו כי זה כל יתרון האדם מן בהמה בחכמה ושכל שבו. אך החקירה בשכל אנושי יש בו טוב ורע כנדוע דאברהם אבינו ע"ה בחקירתו השיג אמונת האלהית וזכה למה שבה, ופילוסופי יונים ודומיהם בחקירתם השיגו שהעולם קדמון ושאר כפירות כנדוע. רק האדם צריך לידע תחילה אכני' ה' אלהיך וגו' שהוא התחלת התורה דרך ידיעה לא דרך ציווי לאדם שאימון דזהו בהשגת אדם רק ציווי שיתני הינו לידע זה דרך ידיעה מושכלות הראשונות וכידיעה שהשם יתברך הוא בעל כחות האדם כולם

אור אין סוף זה מחיה ומעניק אפשרות קיום לכל העולמות, מן העליון ביותר ועד לתחתון שבהם המהות בעצם רמות בתודעה שבאדם ושכבות בהכרת המציאות ועצמו - שבו¹².

שפע אלוקי זה הוא מופשט ובלתי תלוי בכלום, אלא שעל מנת שיוכל להופיע ולצוץ בתודעת המוח האנושי המוגבל, עליו להתקבל ולהתפסס באמצעות ממדיו המוגבלים¹³.

דוגמת חיות הנושאות הכסא והוא אדם יצירה שהוא משש עולם כמו זה **דבריה** רק בהתגשמות והראות לנפרד יתור. [כמו שהרגשת הלב מובדלת ממחשבה שבמוח שהיא אינה פועלת באיברים כלל, וכמו שאמרו בפרק חלק (סנהדרין ק"ד ע"ב) בדואג ואחיתפל רבותא למבעי בעיא אלא הקב"ה ליבא בעי. כי מחשבה שבמוח אינה מורגשת בהרגש גמור רלוברי האדם עצמו להיות נמשך אחריהם. יש דברים שהאדם מבין שטוב להיות כן ולעשות כן ומכל מקום אין איבריו עושין כן. אבל הרצון שבלב תיכף כל האיברים מרגישים ועושים כן כי יש לו התקרבות יותר להם. ובמקום אחר מתבאר זה באורן]. **וגם שם האדם מרגיש שהכל מה' יתברך ומתיחד בו ונמשך ממנו. ונפשו מאומנים הוא אדם דעשיה שבפועלת הגוף הגשמי הוא יודע ומכיר גם כן שהכל מה' יתברך זהו מצד הנפש.** ונמצא באדם הם כל העולמות אצילות בריאה יצירה עשיה. כי כללות וחיבור פרטיים יחד הוא הנקרא צורת אדם בכל עולם. שרצה לומר מצד כח ה' יתברך השופע בו. וההכרה שהכל מה' יתברך הוא נקרא כללות שמתחילים ומתחברים זהו בצורת אדם שהוא השורש הכל כנ"ל בטעם כצלמינו. כי חילוק פרטיהם כל אחד כח נפרד בפני עצמו זה טוב וזה רע רק שה' יתברך ברא האדם כצלמינו שכולל שורש כל הכוחות ומכיר שהכל מה' יתברך. מחשבות מוחו ונשמתו ורצון לבו ורוחו וכוחות נפשו שבכבד. שהם שלושה עולמות הנבראים ונוצרים ונעשים בכללותם. והתיחדותם. ובפרטיהם הם פרטי הנבראים כולם שבעולם הבריאה הנוצרים בעולם היצירה והנעשים בעשיה. ולכן כל פרט מברואי העולם הזה יש לו שורש פרטי למעלה גם כן. וכאשר האדם בשלימות אז גם כל מרטי ברואי העולם הזה בשלימות כמו שנאמר (ישעיהו י"א ד) וגר אב ע כבש וגו' מאחר שכללותם בשלימות שמכיר שכל הבריאה מתיחד בה' יתברך אז כולם מתיחדים ומתכללים למעלה כל אחד בשורשו ושורש שורשו, וההיפוך בהיפוך חס ושולם. **וזה סוד ענין הכרתה האדם במעשיו עצמו וכל העולם כולו.** (קדושים מ"ב). **כי כל אחד הוא כולל הכל.** רק מכל מקום כל חד לפום דרגיה אתר דאתגורו עצמיהת כמו שמובא בתיקונים (סוף תיקון מ"ג) ואין כאן מקום להאריך בה.

ספר מפורסם קראה ספר אלות כל בו משגועותיו וטכולתיו הרבה, ומכללם ענין בדואג והוא שרע במציאות יותר מן הטוב, שאתה כשתקיש בין מנוחות האדם ועונגו בעת מנוחתו. עם מה שיקרהו מן המכאובים והחבלים הקשים המומים ובטול האברים והמהומות והדאגות והצרות, תמצא שבמציאותו ר"ל מציאות האדם נקמה ממנו ורעה גדולה לו, והתחיל לאמת את הדעת במנוחו אלו הרעות אחת לאחת, לחלוק על מה שחשבו אנשי האמם מגמילות חסדי ה' למציאותו וטובתו הממוארת והיותו יתעלה הטוב הגמור בלא ספק וכל מה שיבא מאתו טוב גמור. וכתב הר"ק מרדמיני ז"ע **במכתב קודש** (אגרת בספר תפארת אבות): **בטחון הוא שמשיג אדם הטוב של הש"ת באין שיעור, ואנ"פ שחטא, מטיב לרעים ולטובים, וכל מה שמשיג יותר טוב, יותר מושיג אדם מה שצריך.** וכן מפורש בספר העיקרים ז"ל: **אמר הכותב (התלם ל"ב) והבוטח בה' חסר יסובבנו, כלומר, אף אם אינו ראוי מצד עצמו מדרך הבטחון להמשיך חסד עליהם של הנוטחים בהשם.** עוד כתב שם (פ"א): **אילו היה מקור כראוי לא היה החסד נמנע מצד הש"י.** וכן כתב בכד הקמח (ע"ד בסו"ת): **ובוטח בה' ישובג מן הצרה בכשר הבטחון אנ"פ שחיתה הצרה ראייה לבוא עליו.**

¹² כמבואר בספרה"ק **דובר צדק להרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ע** (פר אחרי מות אד"ת ד) ז"ל: **והנה ידוע כללות הבריאה היא רק האדם כמו שאמרו (יקרא ו' ל"ד ד) בראשית בשביל ישראל.** היינו כי עצם הבריאה הם כוחות נפרדים כל מיני כוחות ססיד ה' יתברך בשורש רצון מחשבתו הם נבראו דוגמתם בבריאה. וכן נשתלשו מבראה ליצירה ומיצירה לעשיה ועד עשיה גופנית, והתאחדות כל פרטי הנבראים מכל עולם ועולם איך כולם מתאחדים בעצמות ה' יתברך ונמשכים ממקור חיותו יתברך אמו דבר זה נקרא צורת אדם שבכל עולם. וכד עול הכסא דמות כמראה אדם כמו שכתבתי לעיל. **כי ענין עולם האצילות רצה לומר השגת הנבראים בעצמות ה' יתברך. שורשם הוא האדם כלי.** והשגתו הוא כפי ענין בריאתו שסידור ה' יתברך. כי ידוע כי לא עשה ה' יתברך סדרים שונים רק אותו הסדר שבאצילות הוא עצמו בבריאה והוא עצמו ביצירה והוא עצמו בעשיה. רק שמשתלשל בענין המהותיים. וכן סדר כח השגה שיד: ה' יתברך שיהיו לאדם הוא עצמו סדר כוחות נפשו, והוא עצמו סדר כוחות גופו והוא עצמו בנין גופו ממש מעשיה גופנית. ונמצא שורש כח השגה הוא קודם אמת. והוא קודם אדם אצילות ומשם נשתלשל נשמת האדם שהוא כצלמינו כדמותינו. שהוא בצל האדם האצילות שהוא סוד הנשמה לנשמה שבאדם. רצה לומר שורש הנעלם אף מאדם עצמו ממשבתו ורצונו. שמשם נשפעים מחשבותיו ורצונותיו והשגותיו. ששם הוא התיחדותו הגמור בה' יתברך כמו שנתבאר לעיל. וזה סוד שמש מרכבה כמו שנתבאר לעיל וכן שכתבתי במקום אחר שהוא היחוד הגמור כשמתמיד בקונו ביחוד ממש ברא דאחד ואז הוא האדם דאצילות שנקרא נאצל מה' יתברך ולא נברא. שהוא כולו דבק בה' יתברך **אצל כאשר אין האדם מכיר רק מוכיר ומשיג את ה' יתברך ואינו מתיחד עם ה' יתברך רק שהמשיג הוא דבר בפני עצמו ונברא והמושג הוא בורא זה קרא נשמת האדם שהוא אדם דבריה. ועיין בתיקונים (סוף תיקון ט"ט) שהוא נקרא עולם הכסא שהוא כמו כסא למושב ה' יתברך וכמו שמובא בתיקונים (תיקון מ"ג) דנשמתניו אתגורין מכורסיא. ורוחין ומלאכין הם**

¹³ כמבואר בספר העיקרים (פ"ד, כ"ה בסוף הפרק) ז"ל: **הרחב פיך ואמלאהו' כי מדרך החסד הנמשך מהש"י להשפיע על כל איש ואיש כשיעור מה שיכין עצמו לקבל מן החסד האלהי.** וכן איתא בשו"ת אמונים אקדמון כי ההשפעת מלמעלה תלויים במצבו של האדם, והא לך לשונו (וי"ח ש"י): **גם בבין שהכל הוא בצדק ובמשפט מבלי מקום להתרעם כלל, שהרי הכל תלוי במעשיו של אדם, וכפי התרחקו והתקרבו אל הש"ת כך תהיה תהגת השגחה עמו, בין שנתרחק או נתקרב במעשיו ערה, בין שנתרחק או נתקרב במעשיו הקדומים בסוד הגלגול. והוא טעם כולל כל שנוייו ההשגחות כי מצד גבה אינה מנועה ההטבה תמיד לכל, והוא משל אל מעין הנובע מים, בסופו, הם מים מובטלים ואינם זכים, באמצעות, הם מים רבים וזכים, ובמקומות העליונים, במקור, הם מים יפים יותר ויותר. והנה כל אחד ואחד שותה מהמעיין כרצונו ותפוע, כי מי שלא ירצה לעלות למעלה במקור, ישתה מן המעיין העכורים, ופי שיתרה ויעלה למקור המעיין, ישתה מן המים המתוקים והזכים, ונמצא כי שינוי שתיית המים הוא ביד כל אחד ואחד,**

כאשר האדם מבחין בהרמוניה ובמערכת היחסים ההדדית שבין המופשט והערטילאי - האור האלוקי הרוחני והאינסופי, לבין המוגדר והמתוחם - עולם העשייה הגשמי והפיזי, והוא עומד על הזיכרה והתלות שביניהם, או אז הוא רואה את החומר כאמצעי וכלכלי למשכנו של השפע והאור, ומאפשר לשפע לחול ולהתרחש בו.

ומובא בספר²⁰ "קונום אלמלך", כי הבחנה זו נקלטת אצל האדם באמצעות עבודת הקטורת - שהיא מלשון קישור וחיבור, כי על ידי ההכרה במציאות החומר כמשקף ומגלם את הרוח, האדם נותן אפשרות לשפע הרוחני

לחול ולהופיע באופן מוגבל, באורח של 'בני' 'חיי' או 'מזוני'.

מאידך כאשר האדם אינו מחובר לפנימיות הדברים, אלא הוא רואה את הגשם כחומר גלם העומד בפני עצמו ללא חיות אלוקית, הרי אז אינו מכין כלים ראייתיים לשפע וחיות, הוא מנתק את עצמו מהאור האלוקי, ובא על ידי כך למוות ולהפסד²¹.

זוהי הסגולה שבקטורת²², שבכוחה לעצור ולמנוע את המגיפה, כמובא בפרשתנו - פרשת קרח - ולפעול

ומי ששטה המים העכורים אין לו להתרעם כי אם על עצמו שנתלה בהשתדלות ותועלתו, כי טוב המים הזכים לעולם אינם מנועים.

²⁰ כך באתא שם (פשת כי תשא) בזה"ל: ועשית אותה קטורת כי רוצה לומר קטורת הוא לשון קיסור ותימרות עשן שהוא מרמז לענין הגשמה כי העולמות העליונים אנו מדמין ומושלם באור והעולם הזה נרמז בעשן פירוש שתראה גם כן להמשיך השפעה על ישראל בעיני גשמיים. וזה הפירוש של מעלה עשן כל שהוא שגם עיני גשמי היה צריך לפעול בהקטרת והם בני חיי מזוני, וזהו גם כן הפירוש מעשה רוקח לתקן הצטרות עולם העשייה, וזה נרמז גם כן בפסוק שלש פעמים בשנה רוצה לומר שלש דברי הגשמיים הנ"ל והם מרומזים בתבית פעמים שמשמעו הרגלים כמו מי יפו פעמיק בשנה יראה כל זכורך פירוש תראה ותזכור להביא השלש דברי גשמי הנ"ל בשנה שהוא בנימט ספירה להתאחדם בעולמות עליונים. ממוחל טהור קדש רוצה לומר שעתבר הטהרה שלך עם הקדושה, שבעולם העשייה הוא רק טהרה וקדושה הוא בעולמות העליונים, וזהו משוך חסדך ליודעך רוצה לומר יהודעים ליידח העולמות השפע להם החסד שלך בכח ייחוד אשר מייחדים, וצדקתך לישרי לב רוצה לומר בתורת צדקה תתן לישרי לב אותן שלא הגיעו עדיין למעלה זו, וזהו גם כן הפירוש אך את שבתותי שפירוש שני שבתות רוצה לומר גם כן יחוד העליון והיה ו'אדני', כי את היא בני וביניכם, פירוש כי הוא לשון אלא וכך פירוש מה שהיא בני וביניכם שהם עולמות וספירות עליונים אינך יכול לתפוס במחשבה כ"א אותיות כי באין סוף ברוך הוא לית מחשבה תפיסה ביה כלל, לדעת כי אני ה' מקדשכם פירוש כ"ל שטהרה יכול לבא מעולם העשייה אבל הקדושה הוא למעלה מהשם ברוך הוא, וזהו גם כן אשר רמזו חז"ל במס' שבת באמרם האי תנא הכנסה הוצאה קריה ליה פירוש שיהודים יחוד בעולמות עליונים אל תבין שהקדוש ברוך הוא צריך ח"ו למעשינו חלילה וחלילה רק אנתנו צריכין ליה על ידי מעשנו הוא אתערותא דלתתא, להביא העולמות בחדו ובשמחה ועל ידי זה יושפע לנו שפע וברכה ורחמים על כל ישראל אמרו.

במה זו מודדין לו ונסתלק מחוטמו הנשמה ורוח החיוני שבו ונשאר בבחינת מת שאין לו חיות הקדושה.

²¹ וראה מש"כ בספר²³ "עריב נחל (קרח): עוד נקדים הקדמה אחת מה שביאור המקובלים ענין הקטורת, והוא להיות שכל העולמות וכל אשר בהם מוכרחים בכל רגע להיות מושגחים ומושפעים מאתו ית"ש, ואלמלי יצייר הפסק שגחתו ושפנו רגע כמימרא היו כל העולמות בטלים לגמרי, ממילא נשפע מאתו ית"ש תמיד מעולם לעולם עד עולם התחתון, והנה בכל העולמות העליונים אשר שם אין שטן ופגע ועל יצר הרע, אין שום מונע להשפע להיות נשפע ואינו נפסק, משא"כ בעת שיושפע לזה העולם מן העולם שלמעלה, אינו נשפע עד שדנון אם זה העולם ראוי לשפע, וכמה שפע הן כדאין להיות נשפע עליהם, ולכן לפעמים נשפע הרבה ולפעמים מעט, כפי מעשי בני האדם. והנה השפע הקדושה הנשפע אנו מכנין בשם אורות קדושות, והסבביים ביאור שאם יכבה הנר שתחתיו אזי מיד יוד אור מהנר העליון דרך העשן ויתלהב וידלק תיכף הנר התחתון, וזהו ענין הקטורת שכאשר באיזה עת נפסק שפע העליון ומתמעט, אזי ע"ש עשן הקטורת העולה ביושר מן הסממנים המסוגלים לזה שגורה הכתמה ית"ש, יושפעו האורות הקדושות והשפע דרך העשן שהוא לזה העולם.

והנה אמר הכתוב (תהלים קמ"ד, ט) השולח אמונתו ארץ עד מהרה ירוץ דברו, ירצה, כי הש"ת הוא אומר ועושה, ר"ל באמירתו נעשה הדבר שהוא שאומר, כי אין מונע לו שום מניעה זולת כמה שתלוי בבחירת בני האדם, ככה הקב"ה מנהג עולמו כדי להיות הבחירה חפשיה, שמה שאומר ומצוה לאדם שיעשה אין הדבר הוא נשפע ממילא, ויוכל האדם להמנע מעשות הדבר הוא כי בחירתו חפשיה.

ומעתה יתבאר יתר הפסוקים. והענין כי מתחלה בעת שערערו על משה רבינו ע"ה לומר שהוא במדרגה קטנה שאז אין להם לירא מלחוק עליו וכאשר ביארונו לעיל, לכן כאשר רצה הקב"ה להעניש אמר להם הבדלו מתוך העדה כו, משא"כ יצאם יתוך העדה אי אפשר להענישם, מאחר דלפי סברתם שהם במדרגה קטנה אז זכותם מגיין עליהם כל זמן היותם בתוכם, לזה אמר הבדלו כו, והיות הבחירה חפשיה והם לא יצאו מתוך העדה לכן לא אירע להם דבר, משא"כ ממחרת בראותם שאין הדבר כאשר חשבו הם, ולא מצאו מקום לערער עליו רק אם הוא במדרגה היותר גדולה כאשר נתבאר לעיל, ואם כן חטאו בודאי דכיון שנודע להם מדרגתם אז כי יש להם לירא מלחוק עליהם, ולזה כשבא הקב"ה להענישם לא אמר להם הבדלו רק הרומז מתוך העדה, (הרומז לשון הגבהה

²² כמובא בספר²⁴ "מן אברהם (פרשת בשלה) וז"ל: וכמו כן הוא פוגם באות וא"ו שבשם שהוא בסוד זעיר סוד שם מ"ה שבעולם היצירה שרמזו שהיה האדם בעיניו בבחינת מה ואין והיה זעיר וקטן ושפל בעיניו מאד, ונודע שחוש הריח הוא פרוצף זעיר, וחוש הריח הוא בחושים, וכתוב (בהפסית ז' ב) ויבא באפיו נשמת חיים, שהש"ת נבח הנשמה ורוח החיוני בהאדם בחוטמו, ולכן הבעל גאון המוגם בחוש הריח שכוונו פרוצף זעיר,

המשך הענקת חיים למלמעלה.

ומובא בספה"ק אהבת שלום³⁰, ע"פ דברי האריז"ל³¹, כי עבודה זו דרשה מאתנו בכל יום מחדש, ולא די בפעם אחת, כי בכל בוקר - כאשר האדם קם לעולם החומרי ופוש שוב את חוקי הטבע - עלול הוא להיכנס שוב להשפעתו של הגשם החומרי, הנותן לו מעין הרגשה כי חוקי הטבע קיימים בעצמם בלא בלא חיות הבורא, מחשבה זאת מתוארת כקליפה הנקראת 'תולע' והמבטאת את היש' של הנברא בבחינת ענווה פסולה,

לעומת 'תולעת יעקב' שבצד הקדושה³² המבטאת את האין של הנברא³³, כי היא מהווה קליפה וכיסוי על המשמעות הפנימית והאמתית, ובכוחה לנתק את האדם מן החיות והשפע האלוקיים³⁴.

זוהי משמעותה הפנימית של עבודת הקטורת - להעלות את הי"א ימצוין שנפלה בקליפה על ידי גילוי וזיהוי האור האלוקי המוחיה אותם, ועל ידה אנו נעשים תלויים ומחויבים לשפע האלוקי הקיים בעולם, וכן מובא בתורה³⁵ כי הקטרת הקטורת גדולה היא משאר הקרבנות³⁶.

כס"ף לא ייבצע כסף, כי החשק ואהבה בדבר השי"ת אין לו סוף, כמו שהוא אין סוף, ואפילו בקליפה היא על דרך זה ככוף בפני אדם, כמו שאמרו הקהלת בהה פסחה א' סימן ל"ד (ר"ט) אין אדם מת וחצי האותו כידו וכי, ואף שזה גבהות, אבל אדרבה זה הותר, כי זה מביאה לדביקות השי"ת יותר, וכל יותר שמתדבק בהשי"ת, יותר מרגיש בשפלותו ודלותו, עד שיבא לאין לגמרי, כמו שכתב הש"ה בדברי משה רבינו ע"ה שאמר ונחנו מה לרוב דביקותו בהשי"ת, נמצא זה הגבהות הוא מצד השפלות, שדומה לו תמיד שעדיין לא עבד השי"ת כלל, ורוצה לעבדו, ולהיות שפל יותר לפני השי"ת, וזה בקדושה ובטוב.

ובקליפה הוא בהיפוך, שדרכו למעט השפע ולהקטינה, כדי ללכת העולם, ומקטין החשק של האדם במדת הענוה המזוייפת שלה לאמור תולעת אנכי ולא איש, ומי אנכי להתקרב להשי"ת, כלך מדוך זה, ולך כפשוטו, ולקצר בתפלה, ולא ללכת בדרך החסידים, ולדקדק באיסורים, רק לדבר עם כל אשה, ולאכול כל מאכל, וללבוש כל מלבוש, רק לקיים המצות שראינו מאבותינו כמו שכתבתי לעיל (סימן כ"ד)³⁷, ועל ידי זה מרשל את האדם מעבודתו יד במדת הענוה הפסולה הנקרא תולע³⁸ (התלים כ"ז) תולעת ולא איש, ואף על פי כן הוא בעל גדול בלב, ומתקוטט עם כל אדם, בחשבו שהוא צדיק, ומדבר סרה על אנשים צדיקים, כנחוג בזמנינו כ"ל.

והתחממות), דכיון שכבר ידעו מדרגתו שהוא כדרך השלישי, דאז יוכל להסתלק במדרגתו מזה העולם, לז"א שיסתלק מתוך העדה ויתרוממו מזה העולם, ושוב לא ינין זכותם על זה העולם ולא ישפיע שום שפע לזה העולם, לכן אפילו בהיותם יושבים בתוך העדה כיוון שירוממו למדרגה גדולה אזי ואכלה אותם כרגע, ממילא ענין זה לא תלוי בבחירתם, ומיד שאמר הקב"ה שיתרוממו נעשה יתיך דבר הזה, לכן החל הנגף מיד בהיות לא נשאר בזה העולם שום צינור להשפעה, וכאשר ראה משה רבינו ע"ה דבר זה צוה ה' את משה ואת אהרן שיקטירו קטורת, שזה הוצרך בעת שנמנע השפע מזה העולם ואתי שפיה, ונתבאר המשך כל הפרשה ונתיישבו כל הקדוקים.

³⁰ וזה לשון קדשו (ויג'ש): והנה השי"ת ב"ה ובי"ש ברוב חסדו משפיע בכל יום ויום פרנסה לכל אחד ואחד, הן פרנסת הפסח והן פרנסת הגוף. רק שבכל בוקר מתעוררת קליפה אחת הנקראת 'תולע הטמאה, בסוד י"א סמניו הקטורת. בחינת רע עין, ורצונה להזול השפע לעצמה. ועל כן צוה לנו השי"ת ברוך הוא להקריב קרבן התמיד, הקטורת 'עולת התמיד' (במדרש ח"ד), ועל ידי זה מתעורר בכל בוקר בסוד בוקר אברהם השם אבגית"ץ, בחינת חסד שבגבורה, והוא בגימטריא תולע, אותיות עולת, הרמוז לתולע דקדושה, ומכניע את הקליפה הני"ל. ועתה שאין לנו בית המקדש, אנו מנציעים את הקליפה הני"ל על ידי אמירת פרשת התמיד (עיי' מנחת ק"י).

³¹ פרי עץ חיים, שער עולם העשיה, פרק ד.

³² ראה בספר אמת ליעקב (מערכת מנבא שערים אות ת) וז"ל: תולע. דע דכמו שיש תולעת בקדושה הנקרא תולעת יעקב כן יש בקלי' והוא תולע המרקיב ומכלה הכל והענין דכמו דבכל בוקר מתעורר החסד שהוא שם אב"ג י"ץ גימטריא תולע' כן מתעורר החסד דקלי' הנקרא תולע בסוד "חסד לאומי חסד" ולכן היו מקריבין עולת תמיד לבטל התולע. גם תולע הוא סוד י"א סמניו חלק הקטורת שהם י"א קלי' י"א ארוזים והם י"א פעמים אדם גימטריא תצה' ועם י"א כוללים גימטריא תולע. שער ההקדמות דף קע"ז. עוד כתב שם דתולע' גימטריא שור' זה סוד שור שחור בימי ניסן דינא קשיא.

³³ וכמ"כ בספה"ק יושר דברי אמת (אות לא) וז"ל: ולדעתי לפי שהבנתו מרבותינו הקדושים הני"ל הבנת הענין ופירוש הפסוק הוא כן, כי החסד נקרא (והר אב"מ ר"ב) גדולה כנודע, והגדלות הוא מצד החסד, המים המשפיעים שדרכם להגדיל כל דבר, כנודע מדברי האריז"ל (עין חיים שער י"א פרק ה) הגלויים בדור הזה לכל, והגדלות דקדושה הוא להגביה לבו בדרכי ה', ולהשתוק תמיד באהבה גדולה לעבודתו בכוסף וחשק, ואוהב

³⁴ וכתב הרה"ק מאמארנא זיע"א בספה"ק היכל הברכה (פר מסעי) וז"ל: ובכל יום בעת התפלה נעשה מעין לעתיד להעלו השכינה מכל מדרגיו התחתונתים ממלכו דמלכו דעשיה היורדת לתחת להעלותה עם כל עשיה יצירה בריאה אזי בביטול והכנה ובשפלו להיות בעיניו ולבבו ממש בהמה בטל כאין משורו ומזמור ומקטיר קטורת ומייחד שמע וברוך ועומד בתפלה תולע קטן הרוחש על הארץ עד שמתקשר רוח השתכל במשכיל עליון אז ונגלה כבוד ה' בלבבו הנדכא והנשבר כאין ובא לידי הארות התפתשו הגשמיות בלב אמת וזהו מעין גאולה עתידה.

³⁵ ויקהל דף ר"ח ע"ב.

³⁶ וראה מש"כ בספה"ק אמרי פנחס (שער ב לקוטי ש"ס ומדרשים) בה"ל: מרדכי מן התורה נניין שנאמר קח לך בשמים ראש וגו' (קלי' ע"ב), כי כשיבוש משח ב"ב יאה מורח ודאין וגאולת משח משעבד לגאולה ובגאולת מרדכי ממייתה לחיים, לכן נאמר קח לך וגו' והוא ראש לכל הגאולות, כמו הקטרת עליון על כל הקרבנות ומציל ממות כמו שכתוב ויתן את הקטרת ויכפר על העם וגו', כי כל הגאולות מהיכל משח ומקטורת, וזהו בשמים ראש.